

Gyógyszerésztörténeti közlemények

Gyógyszerészet 34. 419–423. 1990.

Adatok a pápai „Karlovitcz László” gyógyszerertár történetéhez (1740–1950) II. rész

JANKÓ–SZABÓNÉ DR. KISS LEONA

A közegészségügy megjavítása terén Pápa város igen lassan haladt előre. A „Pápai Lapok” 1898. máj. 8-án arról cikkez, hogy kell-e közkórház, előírják az élelmiszerek vizsgálatát, s leszögezik: „A közegészségügy terén mutatkozó bajok oly természetűek, hogy az utólag alkalmazott orvosság legfeljebb csak csökkenti a bajt, megakadályozhatja annak tovább terjedését, de teljesen nem oszthatja azt. Sero medicina paratur. A helyes közegészségügyi adminisztráció tehát mindig a bajnak a megelőzését tűzi ki cél gyanánt, s nem a már bekövetkezett baj gyógyítását” [34]. „Közegészségünk hiánya” címmel ismerteti érveit dr. Löwy László pápai orvos a „Pápai Lapok” 24. szám 1898. jún. 12.-i számában: „Az élelmiszerek vizsgálatánál megjegyzem, hogy városi orvosokat nem lehet ezzel terhelni, mert nem vegyészek és mikroszkópikusok, erre pedig ilyen szakember kell” [35]. Már ekkor felvetődik a gondolat a gyógyszerészek közegészségügyi ellenőrzésbe való bevonásáról.

A pápai járás gyógyszerertárainak ellenőrzéséről tudósít bennünket a „Pápai Lapok” 40. szám 1892. okt. 2.-i száma: „Gyógyszerertári vizsgálat. Dr. Vadnay Szilárd megyei tisztifőorvos múlt hó 26-án és 27-én városunkban időzött és első napon a helybeli három gyógyszerertárt vizsgálta meg, másnap pedig Körmeny Béla járási szolgabíróval Lovász-Patonán Hidas József és Ugodban Sarga Gergely gyógyszerészek gyógyszerertáraiban tartott vizsgálatot, mely alkalommal a gyógyszerertárok teljesen rendben találtattak. A tisztifőorvos 28-án reggel utazott el Pápáról Devecserbe, honnan a devecseri járás területén lévő gyógytárak vizsgálatára indul” [36].

A pápai „Meváltóhoz” címzett gyógyszerertárt e vizsgálat idején Iliás Elek gyógyszerész vezette, aki a tulajdonos Karlovitcz Lászlóné Techet Mária-tól bérlti a gyógytárat. Karlovitcz Lászlóné fia Karlovitcz Adolf — miután Budapesten 1892-ben megszerezte gyógyszerészi oklevelét — szintén édesanyja gyógyszerertárában dolgozik. Karlovitcz Adolf 1899-ben feleségül vette Hanauer Ilonát, a pápai gazdag vaskereskedő leányát, s valószínűleg felesége hozományának is szerepe lehetett abban, hogy még ez évben tulajdonába veszi a gyógyszerertárt. Így őt is érintette a „Pápai Lapok” 34. szám Pápa, 1900 aug. 26-án közölt cikke:

„A gyógyszerészek és a magyar ipar. A belügyminiszter az ország főispánjaihoz olyan körrendeletet küldött, amely erős vád a magyar gyógyszerészek ellen. A miniszternek a magyar kereskedelmi csarnok ugyanis azt panaszolja, hogy a hazai gyógyszerészek egy része jelentékeny papír szükségletét külföldről fedezi, noha több olyan papírgyárunk van, amely a gyógyszerertárakban szükséges finomabb papírost nemcsak kellő minőségben, hanem megfelelő áron is előállítja. Gyárpa-

runknak ez a része — mondja a miniszter — utóbbi időben olyan lendületet vett, hogy a külfölddel minden tekintetben kiállja a versenyt. A körrendelet végén a miniszter arra kéri a főispánokat, hogy valamely rendelkezésükre álló módon a gyógyszerészeket arra ösztönözzék, hogy a papiros szükségletüket itthon fedezzék, hogy a hazai ipart támogassák.” E rendelet betartása Karlovitcz Adolfnak nem okozhatott különösebb nehézséget, hiszen Pápán is működik két papírmalom.

Egyéb manufaktúrák mellett Pápán működik a Mayer-féle köedénygyár, mely gyógyszerészeti szempontból is jelentős. „Nyersanyagául jó minőségű porcelánföldet használt fel. A kék és többszínű mázfestékekkel készített pápai edények, köztük sok patikaedény, nemcsak itthon, hanem Ausztriában is kerestek a XIX. század első felében. Egy-egy szép darabja ma is látható a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban, melyeken az Irgalmasrend jelvénye a „Gránátalma” látható, talpába beégetve a Mayer név olvasható. A pápai Helytörténeti Múzeum tárlójában (melyek a városi patikából származnak) és a Gránátalma Patikamúzeumban is láthatók nagyon szép régi porcelán patikaedények” [37].

Karlovitcz Adolf vezetése alatt a gyógyszerertár forgalma fellendül, e célra felhasználják a jó raktározási lehetőségeket is. Példaként a „Pápai Lapok”-ban megjelent hirdetéseit említeném: A „Pápai Lapok” 19. számában (Pápa, 1901. május 12.) „Hársfavirágot székfüvet frissen, avagy szárítva korlátlan mennyiségben vesz a Városi Gyógyszerertár Pápán Fő utca”

„VINACET”

a konyhában minden háziasszonynak, sokszor a gyerekek ápolásához. Tehát a „Vinacet” egy háztartásban sem hiányozhat. Mi a Vinacet? — Felelet: „Vinacet” a prágai Union részvénytársaság által produkált Ecet-szesz. Kapható minden fűszerüzletben 3/4 literes üveg 1 korona, 1 literes üveg 3 korona. Egyedüli főraktár Pápa város és vidéke részére: Városi Gyógyszerertár a Megváltóhoz. Pápán”.

A „Pápai Lapok” 33. számában (Pápa, 1901. aug. 18.) „Hotter F. J. K. Szt. József gyógyszerertára Bécs XII. 2. Schönbrunner-Strasse 183.

...Eltávolít minden kinövést és zsiros testpadékot anélkül, hogy a szórt tönkretenné. Erősíti a megtámadott és gyenge inakat...

HOTTER

állatgyógykészítményei a jelenkor legkitűnőbbjei, melyek számos bizonylat szerint semmi más hasonló szerrek által hatásukban el nem értek.

Raktárak a gyógyszertárakban és drogériákban Raktár Pápa és vidéke részére: KARLOVITZ Adolf gyógyszerésznél PÁPÁN"

A város lakosságának növekedésével 1902-től Pápán egy negyedik gyógyszertár felállításáért folyamodnak a Belügyminisztériumhoz. A konkurrenciaharc oly erős, hogy néha nyilvánosan kell eloszlatni a tévedéseket.

A „Pápai Lapok” 1902. június 8-i számában jelent meg a következő cikk: „Nyilatkozat. A „Veszprémvármegye” 22. számában „Negyedik gyógyszertár Pápán” című közleményben azt írja, hogy én kérvényt nyújtottam volna be a M. kir. Belügyminisztériumnál az iránt, hogy Pápán egy negyedik gyógyszertárt felállíthassak. Kijelentem, hogy az egész tévedésen alapszik, s hogy én egy negyedik gyógyszertár felállítása végett sehová nem folyamodtam.

Pápa, 1902. június 2.

Karlovitz Adolf
pápai gyógyszerész"

Az 1904. febr. 28-i „Pápai Tájékoztató” szerint Pápán a következő gyógyszerészek működnek:

„Gyógyszerészek:

Karlovitz Adolf, Fő utca

Piatsek Gyula, Kis-tér

Irgalmasrendűek gyógytára, Jókai utca.

Pápa város virilisei 1904-ben: Rendes tagok 71.

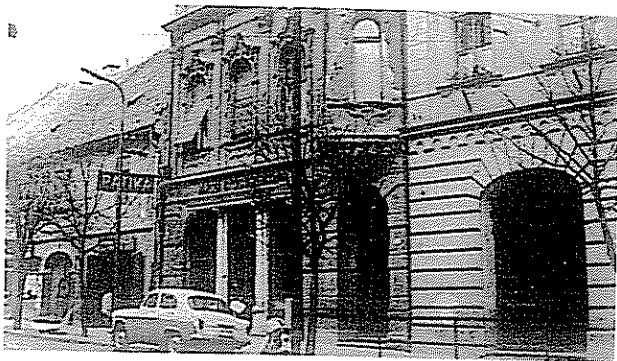
Karlovitz Adolf 850 egyenesadó korona

Piatsek Gyula 745 egyenesadó korona

Pápa és vidéke takarékpénztári választásokon a szavazatszedő bizottság tagja Karlovitz Adolf."

A „Rendes tagok” megjelölés arra vonatkozik, hogy a virilisek (legtöbb adót fizető polgárok, akik között Karlovitz Adolf a második helyen állt, első gr. Eszterházy Károly Pápa földesura volt) mintegy hivatalból rendes tagjai voltak a városi közgyűlésnek. Karlovitz Adolf élénk közéleti tevékenységét a gyógyszertár fejlesztésével kapcsolta össze. A forgalom növekedésével a gyógyszertár épülete kicsinek bizonyult.

1905-ben az addig földszintes gyógyszertáráépületet, feltehetően Rauscher építész tervei alapján, Faa Mihály építőmester kivitelezésében a századforduló klasszicista stílusában emeletes házzá építteti át. A földszinten a gyógyszertár és az emeleten a lakás foglal helyet. A város legnagyobb gyógyszertára mind méreteiben, mind forgalmában. A gyógyszertár épületét a 7. ábra, Karlovitz Adolf arcképét a 8. ábra mutatja be. Az

7. ábra. A „Városi Gyógyszertár” utcafrontja 1964-ben, mint 7/27. számú gyógyszertár.

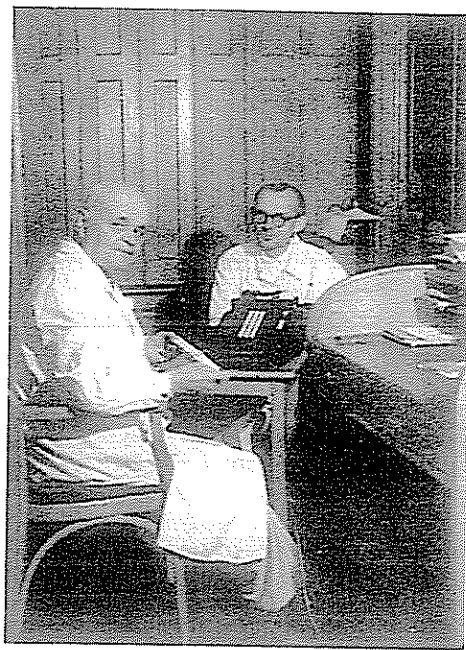
officina nagyon szép volt, bútorzata klasszicizáló stílusjegyeket viselt. Vastagon csiszolt rézkeretes üvegszekrényajtókkal, márványlapos tárakkal, pulpitussal, bőr-

8. ábra. Karlovitz Adolf arcképe

9. ábra. A pápai „Városi Gyógyszertár a Megváltóhoz” gyógyszertár officinája (részlet) balról jobbra: Karlovitz László, Homoródy Tiborné, Suchomel Róbert, Karlovitz Adolf, Tóth Tamás (fotó) 1950

10. ábra. A pápai „Városi Gyógyszertár a Megváltóhoz” gyógyszertár irodája (részlet) előtérben Karlovitz Adolf, az ablaknál Karlovitz László ülnek

kanapékkal a betegek számára. A padozat kék virágos olasz kerámialapokból állt, a mennyezet stukkós díszítésű, a tára két végénél Hygieja és Aesculap mellszobrai álltak. Középen a falon óra, alatta Maydzinger vaskályha állt. Bal oldalt recés üvegű ajtó vezet a laboratóriumba, felette a felírás: „Idegeneknek belépni tilos!”, jobb oldalt ugyanilyen alakú ajtó vezet az irodába. Az officinából mutat be részletet a 9. ábra, az irodából pedig a 10. ábra.

A laboratórium több, mint 10 m hosszú volt, kb. 5–6 m magas. Középen táraasztalok, a falakon egészen a mennyezetig állványzat, részben nyitott polcokkal, részben üvegajtókkal (elhúzóható) fedett korpuszokból állt. A felső részeket vaskorlátan csúszó, kitámasztható létrával lehetett elérni, melyet a 11. ábra mutat be.

11. ábra. A pápai „Városi gyógyszerház a Megváltóhoz” gyógyszerház laboratóriuma (részlet) a tablettázógép mögött a létrán Tóth Tamás, a gép mögött Karlovitz Adolf, az ajtónál Karlovitz László

A gyógyszeralapanyagok vizsgálatához a legpontosabb Zeiss-mikroszkóptól, a sűrűség- és fajsúlymérőkön át a vákuumdesztilláció elvégzéséhez szükséges eszközök, büretták, pipetták, retorták, mérőolombikok, választótolcsérek, szűrők stb., egy egész szekrényt megtöltöttek.

A laboratórium közepéről nyíló ajtón át a csigalépcsőn a pincébe jutunk. Ez az officina és a laboratórium alatt húzódik, méreteinél fogva alkalmas nagy mennyiségű készletek tárolására. Berendezése célszerű, az itt készletben lévő szerek — olajok, szeszek, savak, zsírok, kenőcsök — erre a célra készített körállványzaton üveg-, porcelán- és kőedényekben vannak elhelyezve. A gyúlékony anyagokat robbanásmentes tartályokban, a tőmény savakat savszekrényben, a foszfort bádogtartályba helyezett vízzel telt üvegedényben tárolják.

Visszatérve a laboratóriumba szemlélhetjük a különböző gyógyszerházi eszközöket: drogvágó késeket, tapasztkenő gépet, pirula és kúpgépeket, de fő büszkeségük a 11. ábrán látható tablettázógép. A laboratórium után következik a tágas „műkonyha”. Itt található

a nagy vörösréz lepárló gőzkazán hozzá tartozó hűtőkészülékkel együtt, Hanauer és Woisontól teljesen felszerelve. Található itt egy nagy gőz autokláv a sterilizációs céljaira. Nagyméretű mosogatók húzódnak a terem hátsó falán, hideg és meleg vizet szolgáltatva. A laboráns itt szorgoskodik az üvegek és egyéb edények mosogatásával és fertőtlenítésével. A mosogató felett felüggesztve nagyméretű rácsozat van a szárításukhoz. A terem közepén ugyanolyan fehérre festett táraasztal, mint amilyenek a laboratóriumban húzódnak. A laboratórium és a műkonyha ablakai az udvarra nyílnak, faspalettkkal ellátva. A nagyméretű ablakmélyedésekben íróasztalok és körforgós, nagy irodai karszékek biztosítják az adminisztrációs munka végzését.

A „Herbarium” (gyógynövényraktár, fűpadlás) nagy, tágas, a padlás többi részétől elválasztva, a légviszonyoktól kellőleg biztos, szellős. Az elegendő nagy mennyiségű és jó minőségű növényi anyagok felírásokkal ellátott ládáiban és papírcsomagokban készletben tartatnak, frissen gyűjtve és jól szárítva.

Az átépített gyógyszerházban a raktározási lehetőségek megnövekedésével még többféle szert lehet forgalmazni. A „Pápai Lapok” 13. számában (Pápa, 1905. febr. 26.) a következő hirdetés olvasható: „Szívdobogás, mellkásfájás, tüdő- és mellhártyagyulladás, vese-, hát-, és keresztcsontfájásoknál, nyak-, mellkas- és tüdőfájdalmaknál, csúsz és gyomorfájás, lépnyagyobbodás ellen legsikeresebben hat a világhírű amerikai BENSON-féle tapasz 5000 orvos, gyógyszerész és vegyész elismerte ezt... Kapható a Benson-tapasz kizárólagos főraktárában Pápa és vidéke részére KARLOVITZ ADOLF gyógyszerházában a „Megváltóhoz” PÁPÁN Magyarországi vezérképviselet: Weinberger és Kellner, Budapest, VI. Új utca 3.”

Karlovitcz Adolf családí élete is ezekben az években teljeseedik ki, megszületnek gyermekei: 1900-ban Ilona nevű leánya, 1902-ben László nevű fia és 1904-ben Béla nevű fia. Gyermekeit a kor szellemének és képességeiknek megfelelő legmagasabb színvonalon iskoláztatja.

Karlovitcz Ilona a polgári leányiskola elvégzése után a pápai Szt. Benedek rendi gimnáziumban érettségizik ugyanúgy, mint öccsei. Kiváló nyelvérzékével és szorgalmával perfekt beszél angolul és németül. Nem lépett gyógyszerészi pályára, majd az államosítás után — akkor sem azonnal, mert László halálának kellett az illetékesek figyelmét a Karlovitz család helyzetére ráirányítania, hogy Ilona állást kaphasson — dolgozott pénztárosként volt patikájukban.

Karlovitcz László a gimnázium elvégzése után édesapja gyógyszerházában gyakornokoskodik, gyógyszerészi diplomáját Budapesten szerezte meg 1924-ben

12. ábra. Karlovitz László arcképe

[38]. Tudományos érdeklődése nem hagyja nyugodni és Zürichben vegyész-mérnöki diplomát is szerez 1928-ban. Az 1925. évi „Gyógyszerészek évkönyve” szerint Karlovitz László társtulajdonos apja gyógyszerárban. „PÁPA (Veszprém) ...Városi (r) 1757 jt. Karlovitz Adolf m. kir. kormányfőtanácsos T: 16-66 és Karlovitz László” Itt folytatja tovább kísérletes munkáit. A korszerűen felszerelt gyógyszerárban már a vákuumdesztillálás és a kolloidkémiai kísérletek is elvégezhetők (12. ábra).

Karlovitz Béla, Karlovitz Adolf harmadik gyermeke elektromérnök és gépészmérnök lett.

Karlovitz Adolf élénk közéleti tevékenységet folytatott, így méltatták: „Vezetése alatt a gyógyszerár üzeme rohamosan fejlődött, tökéletes labor. Magyarországon alig volt párja. A Pápai Takarékpénztárnak 1899 óta igazgatósági tagja, 1908-tól alelnöke, 1912-től elnöke (1863 óta fennálló és a Dunántúl egyik legjelentősebb intézménye). Régi tagja a törvényhatósági bizottságnak és a városi képviselő testületnek, a városi pénzügyi bizottság elnöke, az Országos Gyógyszerész Egyesület igazgatósági tagja. A római katolikus iskolának kormányzója [39].” 1925-től m. kir. kormányfőtanácsos volt.

A „Városi” gyógyszerárban dolgozott *Suchomel Róbert* gyógyszerész is, aki 1892-ben Aninán született, gyógyszerészi oklevelét Budapesten 1915-ben szerezte meg [40]. 1919-től az államosításig gyógyszerészi tevékenységével, páratlan szorgalmával, munkabíráásával és szakmai tudásával a gyógyszerár zökkenőmentes üzemeltetéséhez nagyban hozzájárult.

A tanácsköztársaság 133 napos fennállása idején a közegészségügy területén csak kevés elképzelést tudott megvalósítani. Írásos emlékek után kutatva akadtam rá a Pápai Helytörténeti Múzeumban a Városi Gyógyszerár 1919-es leltárkönyvére, mely a gyógyszerár szocializálását dokumentálja:

„A., A gyógyszerár cége: Városi Gyógyszerár a Megváltóhoz volt reáljogú

Volt tulajdonos neve: Karlovitz Adolf és neje Hanauer Ilona...”

A továbbiakban felsorolja az alkalmazottak nevét, minőségét, fizetését. Megtudhatjuk, hogy a tulajdonoson kívül két gyógyszerész, egy gyakornok, három laboráns, egy irodai alkalmazott dolgozott a gyógyszerárban.

„B., Az alkalmazottak neve, minősége, fizetése:

- 1., *Suchomel Róbert* okl. gyógyszerész, receptarius és laboratórius, bizalmi férfiú, havi fizetés 2000 (kettőezer) korona és lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás, a munkástanács tagja
- 2., *Azonsohn Miksa* okl. gyógyszerész, receptarius, a munkástanács tagja, havi fizetése 1500 (egyezeröttszáz) korona, lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás
- 3., *Mészáros Imre* gyakornok, havi fizetése 150 (egyszázötven) korona és lakás, fűtés, világítás, kiszolgálás
- 4., *Stern István* irodaalkalmazott, havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
- 5., *Bajner István* laboráns, a munkástanács tagja, havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
- 6., *Bálint István* laboráns, a havi fizetése 550 (ötszázötven) korona
- 7., *Gógös Imre* laboráns, havi fizetése 200 (kettőszáz) korona, lakás és ellátás
- 8., *Karlovitz Adolf* okl. gyógyszerész, volt tulajdonos, gyógyszerár-vezető, receptarius és irodai munkakörrel
C. Pápa, Fő utca 8.”

A gyógyszerár nagy mennyiségű anyagkészletére, felszereltségére derít fényt a leltár tartalmi részének leírása.

„Tartalom:

A., Gyógyszerek és vegyszerek	45 oldal
.. Gyógyszerkülönlegességek	10 oldal
C., Kozmetikus, pipere és illatszerek	3 oldal
D., Kötszerek	3 oldal
E., Műszerek és betegápolási cikkek	3 oldal
F., A gyógyszerek kiszolgáltatásához szükséges edény, üvegtégely, doboz	2 oldal
G., Az üzem berendezési és felszerelési tárgyai	6 oldal

Összesen: 72 beírt oldal

Pápa, 1919. április 25.

Karlovitz Adolf
gyógyszerár-vezető

A munkástanács tagja:
Azonsohn Miksa
Bajner István
Suchomel Róbert
bizalmi férfiú
A Veszprém megyei gyógyszerárak politikai megbízottja.”

A gyógyszerész alkalmazottak szolgálati feltételein, munkaidő beosztásán is változtatni akar a Tanácsköztársaság Intézőbizottsága. A „Pápai Közlöny” 1919. április 27-i számának 4. oldalán olvashatjuk: „A gyógyszerárak munkaideje. A Tanácsköztársaság pápai Intézőbizottsága a közegészségügyi munkások szolgálatképessége érdekében elrendelte, hogy május hó 1-től kezdődőleg a helybeli négy gyógyszerár a vasárnap délutáni és az éjjeli inspekciós szolgálatot havonta felváltva végezze oly módon, hogy az említett időben csak egy gyógyszerár tartson szolgálatot. Május hó folyamán a vasárnap délutáni és az éjjeli szolgálatot a Városi Gyógyszerár végzi, június hó folyamán a Piatsek Gyógyszerár, július hó folyamán az Irgalmasok Gyógyszerára, augusztus hó folyamán Németh Dezső Gyógyszerára” [41].

A Forradalmi Kormányzó Tanács május 3-án a munkabért a szakképzettség szerint állapította meg. Jelentős intézkedés volt az, hogy a gyógyszerárakat szakemberek, vagyis gyógyszerészek vizsgálják meg [42].

A Tanácsköztársaság leverése után a gyógyszerár Karlovitz Adolf tulajdonába visszakérül, aki a gyógyszerár felszerelését modern tablettázógéppel bővíti. A gyári készítmények forgalmazása mellett új összetételű magisztrális tablettákat is kikísérleteznek. Legsikerültebb készítményük a „Kador” (Karlovitz AntiDoloR) fájdalomcsillapító kombinált tabletták, mely koffeint, kodeint és amidazofent tartalmazott, és amelyet az 1945. kiadástú *Dr. Issekutz Béla*: Gyógyszerrendelés I. kötete is felvett receptjei közé (*Dr. Kolbe Lajos* ny. főorvos szíves közlése). A „Kador” tablettát már a háború előtt és alatt is gyártották.

1942 második felében a Magyarországi Vegyiművek meghívja munkatársai közé Karlovitz Lászlót Budapestre. „1943 júniusában fia Kristóf Budapesten született, az 1944 tavaszi bombázásokat Budapesten élte át, de 1944 végén újra Pápán dolgozott...” [43].

A II. világháború jelentős károkat okozott az egészségügyi ellátás, gyógyszerellátás és intézményeink területén. A bevonuló csapatok lefoglalták a gyógyszerárak készleteit és a kórházakat. A város nagy középületeit szükségkórházakká alakították. A gyógyszerészek közül többen hadikórházakban teljesítettek szolgálatot, a lakosság súlyos gyógyszerhiánnyal küzdött. A háború utáni infláció miatt a gyógyszerek beszerzése is nehézségekbe ütközött.

A megalakult Országos Gyógyszerész Egyesület

(1945—48) választmányi tagjai közé választotta Karlovitz László pápai gyógyszerészt. Karlovitz László arc-képét a 12. ábra mutatja be.

Az 1945—48. évi „Gyógyszerészek Évkönyve” így tájékoztat a gyógyszerész személyi állományáról: „Karlovitz Adolf (tfv) és Karlovitz László (tt) Suchomel Róbert (gy) özv. *Stur Dénesné szül. Gömbös Alice* (gy) *Weghofer Miklós* (gy) Tel: 12-38” [44].

Az 1950-ben a gyógyszerészszakban készült fotó alapján (9. ábra) a gyógyszerészszakban dolgoztak Karlovitz Adolf, Karlovitz László, Suchomel Róbert, *Homoródy Tiborné* gyógyszerészek. Itt töltötte, mint gyógyszerészhallgató gyógyszerészeti gyakorlatát Karlovitz Ilona fia *Tóth Tamás* is, aki 1955-ben szerezte meg Budapesten a gyógyszerészi oklevelet, majd a doktori fokozatot.

Az 1948. évi XXX. t. c. meghatározta a gyógyszerészeti feladatait. A gyógyszerészek állami felügyelet alatt álló közegészségügyi intézmények lettek. Elrendelte a gyógyszerészek rendszeres egészségügyi — igazgatási és szakmai ellenőrzését. Az 1950-ben megalakult Egészségügyi Minisztérium lehetővé tette az egységes elvek szerinti irányítást, ezzel kezdetét vette a szocialista egészségügy alapjainak lerakása [45]. A gyógyszerészeket 1950-ben államosították.

A városi gyógyszerész a Veszprém Megyei Tanács Gyógyszerügyi Központja 7/27. számú gyógyszerésztára lett. A kor politikája szerint Karlovitz Adolfot a pápateszéri gyógyszerész akarták kihelyezni, de az akkor már 78 éves, idős gyógyszerész a lakásától és családjától távoli munkalehetőséget nem fogadhatta el. 1952. márc. 1-jén helyezték a pápai 7/25. számú gyógyszerész-tárba beosztott gyógyszerészi állásba. Karlovitz László a 7/25. sz. gyógyszerész-tár vezetője 1950. augusztus 19-től szeptember 25-ig. Suchomel Róbert a 7/25. sz. gyógyszerész-tár felelős vezetője 1950. szeptemberétől 1962. nov. 1-jén történt nyugdíjazásáig [46]. Karlovitz László a 7/25. sz. gyógyszerésztárból — meghívás útján — a „Gyógyszerkönyvszerkesztő Bizottság főállású tudományos munkatársaként került fel Budapestre, helyileg Schulek Elemér professzor intézetébe” [47] 1950-ben.

Karlovitz Adolfnak és Karlovitz Lászlónak elévülhetetlen érdeme az V. kiadású Magyar Gyógyszerkönyv és Addendum szerkesztői munkájában való részvételük. Karlovitz László, mint tudományos munkatárs a gyógyszerkönyvi táblázatok kidolgozásában működött közre. Karlovitz Adolf pedig az Addendum szerkesztésében, mint felkért szakértő és tanácsadó vett részt. Idézetek a Gyógyszerkönyvből: I. kötet 17. o. „Tudományos munkatárs Karlovitz László gyógyszerész, vegyész-mérnök († 1953)” I. kötet. 20. o. „Az egyes bizottságok munkájának kritikai értékelését és egyesítését Schulek Elemér vezette *Végh Antal* és *Karlovitz László*, illetőleg *Kedvessy György*, *Halmi János*, *Vitéz István* és *Mittelman László* közreműködésével.”

Az Addendum 8. oldal: „Az Addendum szerkesztésében, mint felkért szakértők és tanácsadók részt vettek: ... *Karlovitz Adolf* gyógyszerész († 1955)”

A felszabadulás után elindult Gyógyszerésztovábbképző Könyvsorozatban megjelent:

„Szinonima visszakereső szótár

az V. Magyar Gyógyszerkönyv hivatalos (vezető) gyógyszerneveihez. Összeállította: Karlovitz Adolf gyógyszerész, Függelék: Népies gyógyszernevek, Budapest, 1957.”

A szótár rendeltetéséről és szerkezetéről Karlovitz Adolf az előszóban a következőket írja:

„Az V. Magyar Gyógyszerkönyv II. és III. kötetében 819 hivatalos gyógyszernevet sorol fel. Ezekkel a hivatalos nevekkel vannak szignálva a gyógyszerész-tárban a tároló tartályok. Az új Gyógyszerkönyv a 819 néven felül még közel 3000 más nevet, szinonimát sorol fel. Ezek a hivatalos vezető nevek magyar nevei, kémiai struktúrnevei, előírtan engedélyezett orvosi rövidítései, a IV. Magyar Gyógyszerkönyvvel és a VIII. Szovjet Gyógyszerkönyvvel kapcsolatos nevei, népies (trivialis) nevei és védett nevek.

Ha szinonim néven kerek, vagy rendelék egy gyógyszert, tudnuk kell, hogy melyik hivatalos névhez tartozik ez a szinonima. Ennek a kikérésére szolgál ez a füzet. Itt hangsúlyozzuk, hogy védett nevű gyógyszer helyett a hivatalos nevű szert jogsérelem nélkül csak az esetben adhatjuk, ha az orvos a védett és a hivatalos szert (vagy ezek nem védett szinonima nevét) seu vagy sive szócskával egybekötve írja fel.

A szótár szerkezete: A hivatalos nevek és előttük egy számozott betű vastagban, az orvosi rövidítések dőlt betűkkel vannak nyomva. A számok minden betűnél újból kezdődnek. A szótár bal hasábjában ábécé rendben felsorolja az összes nevet. A jobb hasábjában látható hivatalos névvel egy sorban kezdve, adja ennek orvosi rövidítését és összes szinonimáit. A bal hasábjában szereplő többi név a szinonimák, ezekkel egy sorban a jobb hasábjában egy számozott betű van. Ez a számozott betű mutatja, hol van a megfelelő hivatalos név. A bal hasábjában a kérdés, a jobb hasábjában a felelet. A számozott betűk használata gyorsabb tájékozódást és helykímélést biztosít, ezzel elkerüljük a sok névismétlést.

Idő- és munkamegtakarítással vélek receptárius kartársaimnak jó szolgálatot tenni.

Pápán, 1954. május havában

Karlovitz Adolf [48]

A gyógyszerész-tár tehát, mint 7/27. számú gyógyszerész-tár folytatta működését, a Fő utca 8. szám alatt. 1965-ben statikai okok miatt elrendelték a gyógyszerész-tár bezárását. Ideiglenesen a Március 15-tér 1. szám alatt üzemeltették, mint kiegészítő gyógyszerész-tárat, mely csak specialitásokat forgalmazott. 1980-ban elkészült az új gyógyszerész-tár épület a Fő utca 24—26. szám alatt. A jogutód 7/27. számú gyógyszerész-tár nagy múltú elődeire emlékezve felvette a „*Karlovitz László*” gyógyszerész-tár nevet.

IRODALOM

32. „Pápai Lapok” 24. szám Pápa, 1892. jún. 12. — 33. „Pápai Lapok” 31. szám Pápa, 1893. aug. — 34. „Pápai Lapok” 1898. máj. 8. — 35. „Pápai Lapok” 24. szám Pápa, 1898. jún. 12. — 36. „Pápai Lapok” 40. szám Pápa, 1898. okt. 2. — 37. *Jankó-Szabóné dr. Kiss Leona*: Pápai patikák. Gyógyszerészet 33. 570 (1989). — 38. 7/25. sz. gyógyszerész-tár „Személyzeti Nyilvántartás” 41. p. — 39. Veszprém megyei fejek: Dr. Komjáthy és dr. Tenzlinger József. Szerkesztették: Hahn Ferenc és Zsadányi Oszkár 1919—1929. Veszprém 1929. — 40. u. a., mint a 38., 42-ik pontja. — 41. A gyógyszerész-tárak munkái-deje. „Pápai Közlöny” 1919. ápr. 27. 4. o. — 42. *Dr. Halmi J.*: A gyógyszerészet története. Kézirat. Budapest. 1958. 65. o. — 43. *Dr. Tóth Tamás* levele. Budapest. 1989. XI. 24. — 44. Gyógyszerészek évkönyve 1945—48. (rövidítések: t = tulajdonos, tt = társtulajdonos, fv = felelős vezető, gy = gyógyszerész). — 45. *Dr. Zalai K.*: Egészségügyi szervezés. Budapest, 1969. 63. o. — 46. u. a. 38—41. 42. 46. p. — 47. *Dr. Tóth Tamás* levele. Budapest, 1989. szept. 16. — 48. Gyógyszerész-továbbképzés Szinonima visszakereső szótár az V. Magyar Gyógyszerkönyv Hivatalos (vezető) gyógyszerneveihez. Összeállította: Karlovitz Adolf gyógyszerész Függelék: Népies Gyógyszernevek Medicina, Budapest, 1957.

(Veszprém Megyei Tanács Gyógyszerügyi Központja, 7/26. sz. gyógyszerésztára, Pápa, Vajda Péter lkt. 8500)

Érkezett: 1988. XI. 9.